

Nucli urbà de Sant Jaume de Frontanyà

Sant Jaume de Frontanyà

Ubicació

Comarca: Berguedà

Lloc/Adreça: El nucli urbà de Sant Jaume de Frontanyà està envoltat de boscos, turons i planes, als peus del Pla del Cingle, els que són part de la Serra de Faig i Branca i el massís del Catllaràs, que queda a l'Oest. Al Nord s'imposen els Rasos de Tubau i al SE, el Puig Miró.

Emplaçament Accés per la carretera BV-4656, a 9 km. de Borredà.

Alçada: 1073

Coordenades:

Latitud: 42.18729

Longitud: 2.02379

UTM Est (X): 419390

UTM Nord (Y): 4671032

Classificació

Número de fitxa 08216 - 55

Àmbit: Patrimoni immoble

Tipologia Conjunt arquitectònic

Estil / època: Modern Popular

Segle s.XVII

Estat de conservació Bo

Protecció Legal

Tipus de protecció: BPU

Observacions protecció: POUM de Sant Jaume de Frontanyà, 18/10/2007. Zona d'expectativa arqueològica.

RESOLUCIÓ CLT/728/2005, de 28 de febrer, per la qual s'incloua expedient de delimitació d'un entorn de protecció de l'església de Sant Jaume de Frontanyà. DOGC 18.03.05

Data aprovació: dj., 18/10/2007 - 12:00

Accés Fàcil

Ús actual: Residencial - cultural - productiu

Titularitat	Privada
Titular:	Varis propietaris.
Fitxes associades:	
<u>Sant Jaume de Frontanyà</u>	
<u>Cal Marxandó</u>	
<u>Cal Ferrer</u>	
<u>Cal Pere Xic o Pallissa de Ca l'Eloi</u>	
Autoria de la fitxa	Lluïsa Vilalta Pérez
Data de registre de la fitxa:	dl., 31/01/2022 - 11:57

Descripció

El núcli urbà de Sant Jaume de Frontanyà té l'origen en una sagrera entorn l'església. La majoria d'edificacions del nucli urbà s'estructuren en l'espai entorn el carrer de baix i el carrer de dalt, el que venia marcat per l'antic camí ral de Borredà cap a La Pobla de Lillet. Al carrer de baix, just davant de l'església, s'aixeca l'actual ajuntament, antiga escola del poble. La Rectoria Vella sembla ser l'únic vestigi encara present de l'antic monestir, després de l'enderrocament de l'edificació que unia la rectoria actual amb la paret de migdia de l'església. El cementiri encara està al centre del núcli, adjacent a la paret nord de l'església i al costat de les freixeres, on antigament hi havia la bassa del poble i la Font de la Mola, en dies presents. Fora de la línia de carrers principals, darrere l'església, s'hi troba Cal Mestre i Casa Blanca, a l'altre costat de l'anomenat camp del monestir. El nucli estava envoltat per horts i camps de pastura, la gran majoria en feixes.

La gran majoria de les cases del nucli es troben en bon estat de conservació, excepte algunes que estan en procés d'enrunament o de les que només en queden restes dels fonaments. Gràcies als documents gràfics podem veure l'embergadura d'algunes d'aquestes edificacions (com Cal Ferrer o Cal Teixidor), així com el traçat original dels carrers. La majoria de cases es coneixen per l'ofici de qui l'habitava, el seu nom o alguna característica diferencial: Cal Xeco, Ca la Ramona, Cal Coix, Cal Roca, Cal Jenai, Ca la Rita, Cal Paleta, Cal Marxandó, Cal Ferrer, Cal Pere, Cal Ferreret, Cal Rossell, Cal Sastret, Ca la Masovera, Ca la Masovera, Ca l'Eloi, Cal Sastre, Cal Jep, la Casa Nova, Cal Teixidor i Cal Mestre.

Observacions:

El 26 de juliol de 1983 es va aprovar el Projecte de Delimitació del Sòl Urbà del municipi.

El 18 d'octubre de 2007, la Comissió Territorial d'Urbanisme de Barcelona, aprova el Pla d'Ordenació Urbanística Municipal de Sant Jaume de Frontanyà.

Història

Les fonts documentals ja parlen d'un grup de preveres que practicava el rés i la vida en comú a la segona meitat del segle XI, el que donarà lloc a la posterior canònica agustiniana regular. Aquesta comunitat religiosa es va anar enriquint gràcies a donacions de llegats i béns deixats en herència, els que segurament eren per col·laborar a mantenir les obres d'edificació del nou temple. La figura del prior prendrà importància, gràcies a la independència dels dominis del priorat respecte altres senyors, tot augmentant el poder sobre els residents i els béns que en depenien.

Durant el s. XIV el priorat es consolida espiritualment i econòmica, augmentant el nombre d'esglésies sota la dependència de la parroquial i també el nombre de famílies pageses residents en tinences del monestir. L'activitat social i econòmica era molt viva a la vall de Frontanyà i rodalies, fins i tot després de la gran pesta de 1348. A part de les activitats pròpiament agrícoles i ramaderes, va començar a sorgir activitat manufacturera i comercial, pel que es mencionen mestres de cases, ferrers, paraires i teixidors que més tard donaren nom a les actuals cases del poble.

Després de la butlla del 1592, per la que s'extingien les canòniques agustinianes de Catalunya, el Rosselló i la Cerdanya, el priorat de Sant Jaume es va extingir i va passar a formar part de la demarcació episcopal del bisbat de Solsona, la que es va fer efectiva al s. XVII. El bisbe de Solsona designava un vicari perpetu per gestionar les rendes provinents de la parròquia de Sant Jaume de Frontanyà i les seves parròquies sufragàries.

Al s. XVII s'evidencia un augment de població considerable, el que obligà a ampliar les masies existents i construir cases noves, tant a pagès com prop del temple parroquial. La família Campalans, que tenia cedit en emfiteusi els masos ròncs Puig Sobirà i Casa Nova, les terres de l'actual masia Casa Blanca i altres finques entorn l'església, va començar a establir famílies de pagesos al que acabà sent el nucli urbà de Sant Jaume de Frontanyà. Algunes de les noves cases es van edificar arrencades en mode de carrer i totes seguien la tipologia funcional de moltes de les masies del terme. La part del davant s'utilitzava com a era i altres activitats que requerissin espai, als baixos i estables es guardava el bestiar o bé es destinava com a petit taller manufacturer. L'habitatge era al primer pis, mentre que el segon podia servir de graner o rebost. A la part posterior de les cases hi havia els horts, les corts i l'aviram. Cada feixa i camp entorn del poble estava cultivat amb fesols, llegum, blat de moro blanc, blat, cànem, entre d'altres.

A partir del s. XVIII, amb un augment de la població del 114% en setanta anys, els oficis independents i plenament especialitzats van creixent i la major part dels artesans tenia el seu obrador i punt de venda al que més tard serà el nucli urbà. Les diferents activitats dels habitants van donar nom a les cases del poble, de manera que encara avui trobem: Cal Ferrer, Cal Paleta, Cal Marxandó, Cal Ferreret, Cal Sastret, Ca la Masovera, Cal Sastre, Cal Teixidor o Cal Mestre.

Al nucli urbà també s'hi situaven la major part de serveis, com la missatgeria, els correus, el pagament de tributs, les fondes i l'hotatgeria i l'escola, el que era lloc de trobada de veïns per diverses raons. A mitjans de s. XIX la població va assolir el seu màxim històric, amb 465 habitants el 1857, seguit d'un important èxode rural, el que va durar més d'un segle, a causa de la crisi de la societat pagesa i l'auge de la indústria tèxtil i minera a les lleres dels rius Llobregat i Ter. La desertització del municipi va propiciar l'abandonament de moltes cases, tot i la petita remuntada poblacional de principi del s. XX. Diverses anotacions de viatgers i excursionistes de l'època descriuen un poble amb 25 cases habitades, juntament amb veïnats agregats. Després de la Guerra Civil Espanyola, moltes famílies que vivien al nucli urbà, així com en cases de pagès, es van anar traslladant a altres poblacions i grans ciutats, de manera que es van desocupar permanentment. A partir del 1975 es va iniciar una nova etapa de lleuger repoblament i la majoria de cases del nucli urbà es van rehabilitar i utilitzar com a segones residències. Amb el canvi d'ús de la majoria de cases, l'essència del nucli urbà s'ha transformat.

Bibliografia

SOCA TORRES, I. (2005) "Una aproximació al passat" a Sant Jaume de Frontanyà: Natura, Art i Pau; Diputació de Barcelona, Barcelona.

MARTINEZ SOLSONA, F. (1967) Sant Jaume de Frontenyà: mil anys d'història i geografia. Montblanc. Granollers.

VINYETA, R. (1978) Sant Jaume de Frontanyà i l'alta vall del riu Merlès. Celblau, Torelló.

J. MAUEI
SANT JAUME DE FRONTANYA: Vista general